

4

Romeinen 9-11
en Israëls
geschiedenis

6

Rondleiding in
kibboets Be'eri

11

Worden zoals je
bedoeld bent

jaargang 70
nummer 2
mei 2025

Israëlmagazine

verbonden

Bij de foto op de voorpagina:

Jeruzalem is, evenals het land Israël, dagelijks in het nieuws. Helaas niet omdat de stad zijn naam eer aandoet als 'stad van vrede'. Integendeel, telkens weer worden we geconfronteerd met conflicten. De foto op de voorpagina laat duidelijk zien dat het nu om conflicten tussen Joden en Palestijnen gaat. De moskeeën op het voormalige tempelplein en de synagogen in de Joodse stad op de achtergrond staan model voor wat er in Gaza en op de Westbank gebeurt. En de volken waar wij toe behoren stimuleren het zoeken naar vrede niet. We zien machteloos toe. Zelfs wij christenen vergeten acht te slaan op de woorden van Jezus: 'zalig de vredestichters, want zij zullen kinderen van God genoemd worden'.

Verbonden is een uitgave van het deputaatschap Kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Aan Verbonden ligt de visie ten grondslag dat kerk en Israël diep en voorgoed verbonden zijn. Het blad biedt bezinning op kerk, Israël en jodendom en de ontmoeting hiertussen. Het deputaatschap is een van de partners in het Centrum voor Israël Studies (CIS). Een door het CIS uitgezonden Israëlconsulent geeft in Jeruzalem gestalte aan deze ontmoeting en doet hiervan in Verbonden geregeld verslag.

inhoud

Protest in Gaza	3
Paulus en Israëls geschiedenis	4
Een bezoek aan kibboets Be'eri	6
Asemitisme	7
De eerste ballingschap	8
Nieuw lectoraat aan de CHE	10
Trouw in het kleine	11
30 misverstanden over Israël	12

Wees voorzichtig met machthebbers, want zij benaderen mensen alleen als ze hen nodig hebben. Zij lijken als vrienden te zijn wanneer zij er belang bij hebben. Ze staan anderen echter niet bij wanneer die in nood zitten.

Spreuken der vaderen

colofon

Commissie van redactie: ds. A. Brons, drs. L. van Dalen, dr. C.M. van Driel, dr. A.J. den Heijer
Eindredacteur: C.M. van Driel, e-mail: cmvdriel@solcon.nl
Website: www.kerkenisrael.nl
Contact deputaten Kerk en Israël: e-mail: info@kerkenisrael.nl
Administratieadres: Landelijk kerkelijk bureau van de Chr. Geref. Kerken, Ghandistraat 2, 3902 KD Veenendaal, Postbus 334, 3900 AH Veenendaal, tel.: (0318) 582350 fax (0318) 582351, e-mail: adressenbeheer@cgk.nl
Penningmeester: ds. N. Vennik, e-mail: penningmeester@kerkenisrael.nl, tel.: (0416) 85 12 96, Bankrekeningnummer: NL19 INGB 0000 3652 71, t.n.v. Dep. Kerk & Israël Chr. Geref. Kerken te Veenendaal

Voor legaten en schenkingen kunt u contact opnemen met de penningmeester, hij geeft ook gaarne informatie over diverse aan te bevelen projecten.

actueel

Lieuwejan van Dalen

Protest in Gaza

Niet zo lang geleden vond er een unieke gebeurtenis plaats in de Gazastrook: er werd gedemonstreerd. Deze keer niet tegen Israël, want dan was het niet uniek geweest. Protesten tegen de 'zionistische bezetter' klonken al vele malen in Gaza. Dit was een protest tegen de enige partij die het daar voor het zeggen heeft: Hamas.

Het waren honderden Palestijnen die eind maart met vlaggen en spandoeken in de straten van Noord-Gaza riepen: 'Weg met Hamas!' Tegelijk riepen ze om het aftreden van de Hamasleiders en het beëindigen van de oorlog. Volgens de BBC was dit het grootste anti-Hamas-protest in Gaza sinds het begin van de oorlog met Israël.

Uday Al Rabbay

Gevaar

Wat wij in het Westen niet beseffen, is welke gevaren er voor de mensen daar aan zulke demonstraties kleven. Hamas regeert namelijk met ijzeren hand. Elke vorm van kritiek wordt meteen en hardhandig de kop ingedrukt. Deze terreurorganisatie terroriseert allereerst de eigen bevolking. De BBC meldde dat er gemaskerde Hamas-militanten, sommigen met geweren en anderen met wapenstokken, ingrepen en de demonstranten met geweld uiteendreven. Een aantal betogers werd aangevallen en mishandeld. Kort gezegd: tegen Hamas protesteer je alleen met gevaar voor je eigen leven!

Afschrikwekkend

Wat doet Hamas in zo'n geval? Dat weten we inmiddels ook: er wordt een afschrikwekkend voorbeeld gesteld. In

dit geval betrof het Uday Al Rabbay. Deze jongeman werd kort na zijn deelname aan een protest ontvoerd. Enkele dagen later werd zijn bebloede, doodgemartelde lichaam gedumpt op de stoep bij zijn familie. Een tegenstander van Hamas zei: 'Foto's tonen open wonden en blauwe plekken op zijn bebloede lichaam. Hamas onderdrukt mensen op een brute manier. Zoals een hond met een touw om zijn nek sleepten ze hem naar de voordeur van zijn huis en vertelden aan zijn familie: "Dit is de straf voor wie zich tegen Hamas keert".'

Nederland

Na 7 oktober 2023 is er op universiteiten en stadspleinen in Nederland flink gedemonstreerd. Tegen Israël wel te verstaan. Bij sommige protestmarsen waren ook Hamas-vlaggen zichtbaar. Dat de activisten in het Westen zich nog altijd niet tegen Hamas uitspreken, roept de vraag op hoezeer zulke demonstranten zich werkelijk het wrange lot van de Palestijnen aantrekken. Hoe dan ook, de Gazanen kopen er niets voor. Eerst moeten ze bloeden onder het juk van Hamas. Terwijl zij naar Hamas wijzen als de verantwoordelijke, worden ze in de steekgelaten door 'bondgenoten', die louter de schuld bij Israël willen leggen. Het is niet te bevatten. «

De Talliet

De talliet of gebedsmantel is een rechthoekig doek met zwarte of blauwe strepen. Hij wordt gedragen bij het morgengebed in de synagoge. De voorzanger draagt hem bij alle gebeden, dus ook bij het achttiengebed waarvan het vijfde en zesde gebed luiden:

5 Doe ons omkeren, onze Vader, tot uw Thora en breng ons nader, onze Koning, tot uw dienst en voer ons in volledige omkeer terug tot voor uw aangezicht.
Gezegend gij, Heer, die de omkeer wil.

6 Vergeef ons, onze Vader, want wij schoten tekort, scheld ons kwijt, onze Koning, wat wij misdreven; want kwijscheldend en vergevend zijt gij.
Gezegend gij, Heer, Genadige, die zoveel vergeeft.

Joodse symbolen

Paulus en Israëls geschiedenis

Wie Romeinen 9-11 leest, zal onmiddellijk zien dat de hoofdstukken bol staan van de citaten uit en toespelingen op het Oude Testament. Deze verwijzen naar cruciale momenten in Israëls geschiedenis. In deze bijdrage haal ik een aantal voorbeelden naar voren en werk ik uit hoe Paulus' verwerking van Israëls geschiedenis de interpretatie van zijn betoog ondersteunt.

Er is de afgelopen decennia veel onderzoek gedaan naar de vraag hoe de apostel Paulus in zijn brieven verwijzingen naar het Oude Testament verwerkt. Een van de inzichten die daarbij is opgedaan, is dat op de achtergrond van verwijzingen naar het Oude Testament de oudtestamentische context ervan meeklinkt en bijdraagt aan de interpretatie van de tekst.

Vanuit deze gedachte bespreek ik in deze bijdrage een aantal observaties vanuit Romeinen 9-11. Daarbij kan ik hier niet compleet zijn. Ik wil vooral inzoomen op twee crisismomenten uit Israëls geschiedenis, waaruit blijkt dat niet pas in de slotverzen van hoofdstuk 11 voor het eerst sprake is van Gods ontferming over Israël, maar dat dit door Romeinen 9-11 heen op de achtergrond al meesprekt vanuit Gods handelen in de geschiedenis.

Het gouden kalf

Al meteen in de openingsparagraaf van deze hoofdstukken vinden we een toespeling op een crisismoment in Israëls geschiedenis. In Paulus' woorden 'Want ik zou zelf wel wensen vervloekt te zijn, weg van Christus, ten gunste van mijn broeders, mijn verwanten wat het vlees betreft' (Rom. 9:3) spreekt hij over zijn volksgenoten op een manier die herinnert aan Mozes, die zich eerder in soortgelijke bewoordingen tot God richtte (Ex. 32:32). De woorden verwijzen naar een dramatisch gebeuren. Als Mozes van de berg komt en ziet dat zijn volksgenoten dansen om het gouden kalf, gooit hij de nog maar net door God beschreven stenen tafelen met de verbondsbepalingen kapot. Het volk heeft immers het verbond verbroken. Het is tegen deze achtergrond dat Mozes opnieuw de berg op gaat en de woorden bidt waarnaar hierboven verwezen is.

De Romeinse gelovigen die Paulus' woorden hoorden voorlezen, wisten hoe het verder ging. Na een indringende Godsopenbaring vernieuwt de Heere het verbond, wat gesymboliseerd wordt in het beschrijven van twee

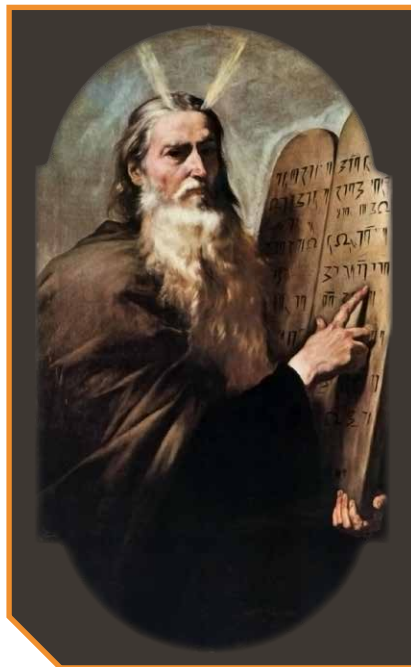
nieuwe stenen tafelen (Ex. 34). De verbondsbreuk is niet het einde; in zijn genade hernieuwt God het verbond en vervolgt Hij zijn weg met zijn volk.

Ballingschap

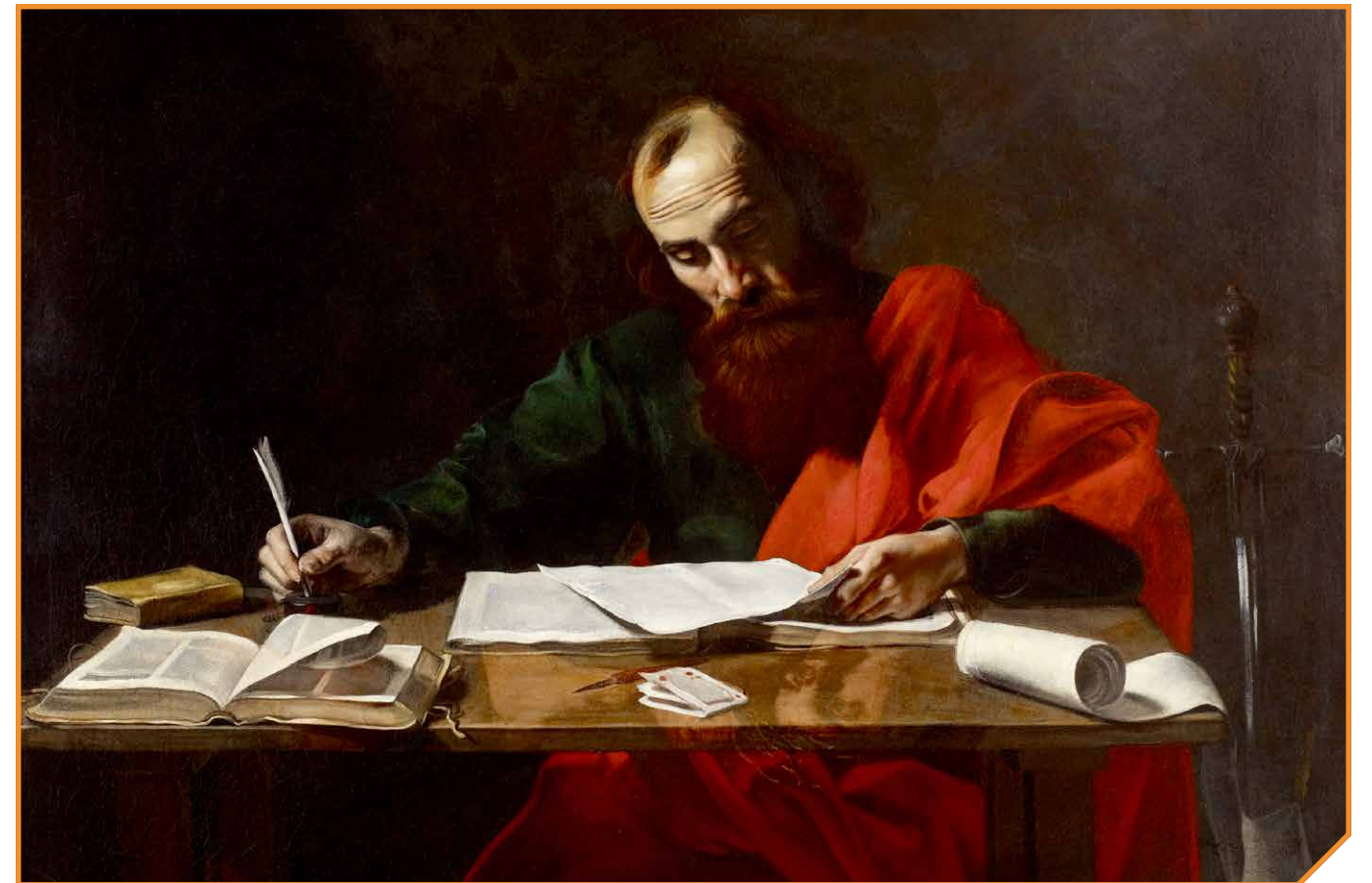
Een crisis die nog veel nadrukkelijker een rol speelt op de achtergrond van Romeinen 9-11, is de thematiek van oordeel, ballingschap en herstel. Veel van de teksten die Paulus citeert of waar hij naar verwijst, vooral in Romeinen 10-11, staan in dit teken.

Paulus' betoog aan het begin van Romeinen 10 is vrij complex en uitleggers verschillen in hun visies op wat Paulus hier nu eigenlijk zegt over de verhouding wet en geloof. Deze vragen laat ik nu buiten beschouwing. Duidelijk is in elk geval dat Paulus een sombere diagnose stelt over zijn volksgenoten. Zij dienen God met ijver, maar zonder inzicht. Zij zien, aldus Paulus, niet de weg van gerechtigheid door geloof. Wat die gerechtigheid door het geloof inhoudt, wordt door Paulus duidelijk gemaakt met verwijzingen naar Deuteronomium 30:10-14. Paulus neemt telkens een zinsdeel uit Deuteronomium op en voorziet dit van een interpretatie, als een soort lopend commentaar.

In de context van Deuteronomium sluit hoofdstuk 30 aan op de hoofdstukken over zegen en vloek. Het volk wordt opgeroepen te leven volgens de Thora, zodat het zegen zal ervaren, maar tussen de regels door wordt al duidelijk dat het zo niet zal gaan en het volk door ongehoorzaamheid aan de wet van de Heere in ballingschap zal worden gevoerd. Dat is het punt waarop Deuteronomium 30 de draad oppakt: God zal 'een omkeer brengen in uw gevangenschap en Zich over u ontfermen. Hij zal u weer bijeenbrengen uit al de volken waarheen de HEERE, uw God, u verspreid had.' Bovendien zal de Heere het hart van het volk besnijden, zodat het Hem van harte liefheeft. Oordeel en ballingschap maken plaats voor herstel, ook geestelijk herstel.

Mozes (José de Ribera)

Paulus volgens de schilder Valentin de Boulogne.

Meer dan de diagnose

Ook in de tweede helft van hoofdstuk 10 (vss. 14-21) citeert Paulus veelvuldig uit het Oude Testament. Het betoog wordt hier gedomineerd door passages uit Jesaja 52-65, waaruit de apostel maar liefst viermaal citeert om de situatie van zijn volksgenoten in zijn eigen dagen te duiden. Paulus sluit zich daarin aan bij de sombere diagnose die Jesaja over zijn tijdgenoten trekt: Israël herkent Gods handelen niet (Jes. 42:18-20; 43:8) en Jesaja en Paulus wijten dit aan ongehoorzaamheid en opstandigheid (Rom. 10:21; zie Jes. 65:2).

Lezers Romeinen 9-11 hoorden niet pas in slotverzen de belofte van herstel

En toch: juist in Jesaja 40-66 ligt de nadruk op het einde van het oordeel, terugkeer uit ballingschap en geestelijk herstel door Gods ingrijpen. Daar komt Paulus uiteindelijk ook uit: aan het slot van Romeinen 11 citeert hij opnieuw uit Jesaja wanneer hij spreekt over de Verlosser die uit Sion zal komen en de ongerechtigheden van Jakob zal wegnemen (Rom. 11:26). Dit bevestigt dat Paulus Jesaja niet alleen maar las met het oog op de diagnose over zijn volksgenoten, maar ook met het oog op toekomstige verlossing. De nadruk op terugkeer uit ballingschap en verlossing in alle aspecten van het leven komt in Jesaja zo sterk naar voren, dat het moeilijk is voor te stellen dat de eerste

hoorders van de brief, thuis als zij waren in de Tenach, niet van meet af aan beloften van herstel in gedachten hebben gehad. Paulus' conclusie komt voor hen dan ook niet als een verrassing. Al bij het stellen van de sombere diagnose in Romeinen 10 klonk op de achtergrond de belofte van herstel al mee.

Verklarende lens

Er valt over Romeinen 9-11 nog veel meer te zeggen. In deze drie hoofdstukken komt telkens naar voren dat God in Israëls geschiedenis handelt op manieren die mensen niet zouden bedenken. Dat deed Hij ten tijde van de aartsvaders, Mozes, Hosea, Elia en de andere momenten uit Israëls geschiedenis waarnaar Paulus in deze hoofdstukken verwijst.

In deze bijdrage heb ik ingezoomd op twee episodes die verwijzen naar crisismomenten in Israëls geschiedenis. Paulus gebruikt deze als lens die hem helpt te verklaren waarom zoveel van zijn volksgenoten Gods handelen in Jezus niet herkennen. Maar Paulus, die leefde met de geschiedenis van Israël, die gepokt en gemazeld was in de verhalen uit de Tenach, laat door het gebruiken van juist deze lens al van meet af aan doorklinken dat de conclusie niet anders kan zijn dan dat God zich over zijn volk zal ontfermen.

Zoals God bij eerdere crises heeft laten zien dat zijn beloften onopgeefbaar en onberouwelijk zijn, zo zal Hij dat opnieuw doen: de Verlosser zal uit Sion komen en de goddeloosheden afwenden van Jakob. «

Een bezoek aan kibboets Be'eri

Eind maart waren we te gast bij Yaya en Mei. Yaya en Mei woonden tot en met 7 oktober 2023 in kibboets Be'eri. Yaya was op die dag in Be'eri en heeft zich van het begin van de aanvallen van Hamas tot 's avonds 20.45 uur verstopt in zijn woning, Mei was diezelfde dag in China. We hebben Mei leren kennen via de Ulpan (taalschool) waar we Hebreeuws leren. Op dit moment wonen ze in kibboets Hatzerim. Toch dromen ze ervan om op termijn weer terug te keren naar kibboets Be'eri. In dit artikel hun verhaal.

Yaya en Mei.

Kibboets Be'eri is één van de kibboetsen die het zwaarst getroffen zijn op 7 oktober. In deze kibboets woon- den ongeveer 1100 mensen, waarvan er in totaal 101 vermoord zijn en 32 gegijzeld zijn, waaronder ook de zus van Yaya. Volgens het leger hebben ongeveer 340 terroristen de kibboets geïnfiltreerd en zijn er meer dan 100 gedood tijdens de gevechten. Yaya vertelt zijn verhaal van de bewuste dag, terwijl we door de kibboets lopen. "Om 6.29 uur werd ik wakker en hoor ik de raket- ten. Ik ga naar buiten." Na ongeveer 15 minuten komt er een bericht dat ze zichzelf moeten opsluiten, omdat er terroristen gesignaleerd waren. Yaya heeft zich die dag verstopt in hun huis en werd 's avonds pas om 20.45 uur (!) gered door het leger.

De eerste plek waar we stilstaan is de plek waar vroeger de tandartskliniek heeft gestaan. Een gapend gat her- innert nog aan deze plek. Yaya vertelt: "In de kibboets is er een beveiligingsteam waarvan de leden gewapend zijn. Een lid van dit team, met dezelfde naam als Yaya, is op weg naar de kluis waar de wapens liggen, maar ziet dat dat een ander lid van het team aangevallen wordt door een terrorist. Samen met anderen verdedigt hij de kliniek met de wapens die ze wel hebben. De tandarts- kliniek wordt namelijk de plek waar mensen naar toe gebracht worden die gewond zijn geraakt. 's Middags

om 14.00 uur is de munitie om zich te verdedigen op en komen de terroristen de kliniek binnen en doden daar 5 mensen. Twee mensen overleven het, waaronder de eerdergenoemde Yaya." Later wordt duidelijk dat het leger rond 14.00 uur bij de poort van de kibboets was, maar niet naar binnenging.

We wandelen verder door de kibboets en komen opnieuw bij een lege plek. Yaya: "Dit was het huis van mijn zus, Raaya Rotem. Zij werd op 7 oktober gekidnapt samen met haar dochter Hila (14) en haar vriendin Emily (10). Kort na 7 oktober werd er tegen ons gezegd dat mensen gezien hadden dat Hila en Emily niet meer leef- den. Maar na drie dagen begon ik te twijfelen, want er was geen DNA gevonden." Na een maand werd duidelijk dat ze gegijzeld werden in Gaza. Uiteindelijk zijn bij de gijzelaarsdeal in november 2023 eerst Hila en Emily vrij- gekomen, een paar dagen later werd ook Raaya vrijge- laten. Het huis waar ze woonden was in brand gestoken en is inmiddels afgebroken.

Het inmiddels afgebroken huis van Raaya.

Yaya: "Het verbrande huis dat je daar ziet is het huis waar ik opgroeide." Iets naar rechts is er weer een open plek. Op dit plek stond het huis van een oude man. Hier werd de zus van Yaya een tijdje vastgehouden voordat ze meegenomen werd naar Gaza. We komen dicht bij het hek om de kibboets aan de kant van Gaza. Hier zijn nog veel meer sporen van verwoesting te zien. Eerst werd er hier gedood en gekidnapt. Later volgden de ge- vechten met het leger. In de gevechten om Be'eri zijn er 18 soldaten gesneuveld, 8 politiemensen en 5 mensen van het Rapid Response Team.

Een banner met daarop Mattie en Amir Weiss.

We komen aan bij het huis van Mattie Weiss. Mattie was de juffrouw van Yaya als kind. Samen met haar man Amir is zij vermoord op 7 oktober. Het is duidelijk dat hier zwaar gevochten is. En ook elders zien we de insla- gen op gebouwen. Op de verschillende huizen hangen ook banners met daarop de namen van degenen die er leefden en vermoord of gegijzeld zijn. Onder andere ook op het huis van Manny Goddard. Recent werden er delen van zijn lichaam teruggevonden in Gaza. Hier eindigt mijn verslag van een indrukwekkende rond- leiding door het zwaar getroffen Be'eri. Aangrijpend om de verwoestingen met eigen ogen te zien. «

Het huis van Manny Goddard.

Asemitisme

Nee, de titel is geen typefout, maar legt de vinger bij een ontwikkeling die ik in mijn contacten met kerken- raden en predikanten regelmatig tegenkom. Asemitis- me, ik zou het willen omschrijven als Israël-loosheid. Een knap staaltje, want in een gemiddelde kerkdienst klinken woorden als 'Israël, 'Joden', 'Jeruzalem' talloze malen. Israël is overal aanwezig in de liturgie, of het nu door de Schriftlezing is – de Bijbel is een joods boek – , door de Psalmen die we meezingen met Israël, door de hogepriesterlijke zegen aan het eind. Maar toch zie en hoor ik dat aandacht voor Israël vermeden wordt.

In het licht van de aanhoudende actualiteit van het Isra- elisch-Palestijnse conflict weten velen niet goed wat ze ermee aan moeten, en gaan – om gedoe te voorkomen – het onderwerp maar het liefst helemaal uit de weg. Uit een in 2023 gehouden enquête in de PKN over antisemi- tisme bleek dat sommige voorgangers moeite hebben met voorgaan op Israëlzondag en zich daarom bewust niet laten inroosteren op de eerste zondag van oktober.

Is dat echt alleen een gevolg van de politieke omstan- digheden of wrekt zich misschien ook een verkeerde blikrichting? Kunnen we in de kerk alleen maar over Is- raël spreken als ze zich – naar onze maatstaven – keurig gedragen óf als ze zijn vermoord?

Natuurlijk hoeft je het niet met alle kritiek oneens te zijn, maar we leven nog altijd tussen de tijden. Israël is nog niet tot haar definitieve bestemming gekomen, evenmin als de kerken trouwens. Laten we wat dat betreft vooral in de spiegel blijven kijken. Voldoen we zelf wel aan onze hoge roeping? Lukt het ons als kerken om gestalte te geven aan de opdracht een stad op een berg en een licht op de kandelaar te zijn?

En ondertussen niet vergeten dat de verbondenheid met Israël niet gegrond is op de meerwaarde van het Joodse volk in zichzelf, maar op de verkiezende God, die met Israël en de volken zijn plan volvoert en zijn wereld- wijde sjaloorn zal doen doorbreken! «

(schilderij Benjamin West)

De eerste ballingschap

De Joodse traditie ziet in de verdrijving van Adam en Eva uit het paradijs een patroon dat in de geschiedenis van Israël steeds weer terugkeert: als Israël Gods geboden overtreedt, wordt het uit het land Israël verbannen. Zo gelezen draagt ook Genesis 2-3 bij aan een Bijbelse visie op het land.

Nadat de HEER God de mens, *ha-Adam*, had gevormd uit stof, uit aarde (*adama*), plaatste Hij hem in een tuin, in Eden in het oosten, waar de rivieren ontspringen die de hele wereld van water voorzien. Hij krijgt de taak om de tuin te ‘bewerken’ (*abad*) en ‘erover te waken’ (*sjamar*) (Genesis 2:15). Maar de mens en zijn vrouw eten van de boom van kennis van goed en kwaad. Daarom stuurt God hen weg uit de tuin, om te voorkomen dat ze ook van de levensboom eten. Ze moeten nu met pijn en moeite de aarde gaan ‘bewerken’; de cherubim en een vlammend zwaard zullen voortaan ‘waken’ over de tuin.

Christelijke traditie

In de christelijke traditie is Genesis 3 een centrale plek gaan innemen als het verhaal van de zondeval. ‘Door één mens is de zonde in de wereld gekomen, en door de zonde de dood’, schrijft Paulus (Romeinen 5:12). Maar in de context van Genesis zelf is het één van de gebeurtenissen die de wereld hebben gemaakt zoals ze nu is. Genesis 2 begint met te stellen dat er nog geen mens was om de aarde te bewerken (2:5); in Genesis 3:24 wordt de mens de wereld ingestuurd om precies dat te gaan doen.

In Genesis 4 staat een parallelverhaal: Kaïn doodt zijn broer en als straf zal de aarde voor hem, ook al bewerkt hij deze, niets meer opbrengen (4:12); ook Kaïn wordt ‘verjaagd’ (4:11,14). Het zet een keten van kwaad in gang die leidt tot de zondvloed. En de wereld na de zondvloed is de wereld die wij kennen: mensen worden niet meer honderden jaren oud, mensen zijn onverminderd slecht, maar als God de geur van Noachs offer ruikt besluit Hij de aarde niet meer omwille van de mens te vervloeken.

Joodse traditie

In de Joodse traditie functioneert de ‘zondeval’ niet als fundament onder de erfzonde, als het onomkeerbare moment dat de mens zich van God afkeerde. Het is eerder een patroon dat steeds weer terugkeert in de geschiedenis.¹ De vijfde-eeuwse midrasj op Genesis (*Beresjit Rabbah*) legt een nauw verband tussen de verdrijving van Adam uit het paradijs en de ballingschap van

¹ Voor wat hier volgt heb ik gebruik gemaakt van Paul Morris, “Exiled from Eden: Jewish Interpretations of Genesis,” in: P. Morris, & D. Sawyer (eds.), *A walk in the garden: Biblical, iconographical and literary images of Eden* (Bloomsbury 1992), 117-166.

samen luisteren

Daarom stuurde Hij de mens weg uit de tuin van Eden om de aarde waaruit hij was genomen te gaan bewerken. En nadat Hij hem had weggejaagd, plaatste Hij ten oosten van de tuin van Eden de cherubs en het heen en weer flitsende, vlammende zwaard. Zij moesten de weg naar de levensboom bewaken. (Genesis 3:23-24, NBV21)

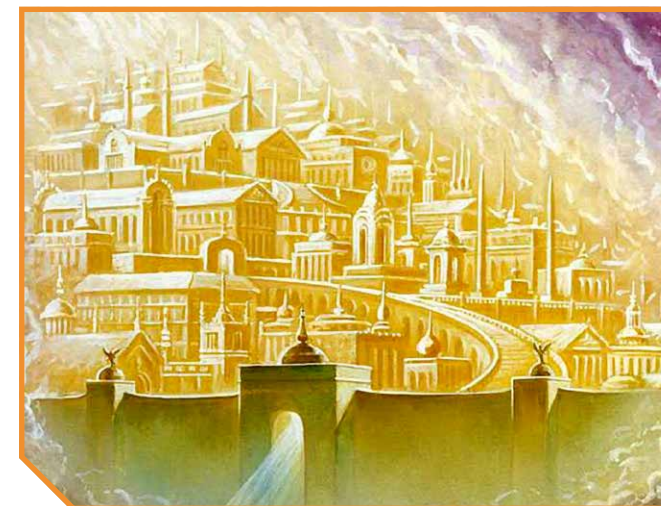

Arco den Heijer

Israël. ‘Rabbi Abahu zei in de naam van rabbi Chanina: “Zij hebben het verbond met Mij geschonden, zoals eens Adam” (Hosea 6:7, vertaling uit voetnoot NBV21) – ze waren zoals Adam de eerste mens. Ze waren als Adam de eerste mens, die Ik in de tuin van Eden plaatste en een gebod gaf, maar hij overtrad het gebod, en Ik strafte hem met ballingschap en uitdrijving, en ik weeklaagde over hem: “Hoe kon het zijn?” (*Beresjit Rabbah* 19.9). Met hun fenomenale kennis van de Schrift leggen de rabbijnen (zonder concordantie of Bijbelsoftware) een verband tussen woorden uit Genesis 3 en Schriftgedeelten over de ballingschap. Zoals Adam in de tuin werd ‘gebracht’, ‘bracht’ de HEER Israël in een vruchtbaar land (Jeremia 2:7). Zoals God Adam een gebod gaf, zo gaf God Israël een gebod (Exodus 27:20). Israël ‘overtrad’ het gebod net als Adam (Daniel 9:11) en werd gestraft met ‘verbanning’ (Jeremia 15:1, waar hetzelfde werkwoord wordt gebruikt als voor het wegsturen van Adam in Genesis 3:23) en ‘uitdrijving’ (Hosea 9:15, hetzelfde werkwoord als in Genesis 3:24 met ‘weggejaagd’ is vertaald). Ten slotte weeklaagde God over hen, ‘Ach, hoe eenzaam zit zij neer’ (Klaagliederen 1:1, het Hebreeuwse woord voor ‘Ach’ lijkt veel op het woord voor ‘waar’ uit Genesis 3:9).

Parallellen

De uitdrijving van Adam wordt dus gezien als parallel van de ballingschap van Israël. Omgekeerd wordt de terugkeer naar het land beschreven als een terugkeer naar het paradijs. Jesaja en Ezechiël vergelijken het herstelde land met de tuin van Eden (Jesaja 51:3; Ezechiël 36:35)

(wallpaperaccess.com)

en Openbaring beschrijft het nieuwe Jeruzalem als een paradijs met levensbomen (Openbaring 2:7; 21-22). Maar naast fysieke terugkeer is er ook de geestelijke terugkeer naar God en zijn wet. De midrasj op Genesis beschrijft hoe de *sjechinah*, Gods aanwezigheid, zich na de overtreding van Adam terugtrok van de aarde naar de eerste hemel, na Kaïns zonde naar de tweede hemel, in de tijd van Henoch naar de derde, enzovoorts, tot in de zevende hemel. Maar de zeven rechtvaardigen brachten de *sjechinah* weer terug naar de aarde. De laatste rechtvaardige is Mozes, die Israël de Tora gaf (*Beresjit Rabbah* 19.7). Waar de Tora wordt nageleefd, komt Gods heerlijkheid dichtbij.

Gebod en grond

Genesis 3 vertelt ons dat wij als mensen allemaal ballingen zijn, verdreven uit de nabijheid van de HEER, uit de tuin van leven en vreugde. Toch gaf God Israël in het land Kanaän de mogelijkheid om opnieuw dicht bij Hem te leven in een land dat overvloedig van melk en honing. Dat kon alleen als Israël leefde naar Gods geboden, zoals Adam zich moest houden aan dat ene gebod. Waar mensen leven volgens Gods wil, kan iets van het paradijs worden teruggewonnen. Maar waar mensen Gods geboden overtreden, zoals Adam en Eva, en hun broeders doodden, zoals Kaïn, trekt God zich terug. De zegen van het land is nooit vanzelfsprekend. En voor het volle heil van het paradijs kijken we naar de nieuwe aarde, waar Jeruzalem en Eden samenvallen, waar God als koning heerst en de volken mogen eten van de levensbomen langs de rivier die uitgaat van de troon. Waar de zonde en de dood, door Adam in de wereld gekomen, door Christus definitief overwonnen zijn. «

Gespreksvragen:

1. Welke elementen spreken je vooral aan in de Joodse uitleg van Genesis 3?
2. We leven in een tijd waarin grote delen van de natuur verre van paradijselijk zijn: bosbranden, milieuvervuiling, diersoorten (insecten!) die uitsterven. Heeft dat ook iets te maken met de samenhang tussen leven naar Gods gebod en de terugkeer naar het paradijs, denk je?

Nieuw lectoraat aan de CHE

Per 1 januari jongstleden heeft het Centrum voor Israël Studies (CIS) een bijzonder lectoraat gevestigd aan de Christelijke Hogeschool Ede (CHE). Vanuit het lectoraat zal de komende jaren onderzoek gedaan worden naar het Joodse karakter van het Nieuwe Testament en de Joods-christelijke ontmoeting.

In de afgelopen decennia is in toenemende mate het inzicht gegroeid dat het Nieuwe Testament niet los kan worden gezien van de context van het Jodendom uit de tijd van de tweede tempel. Jezus was een Jood. Zijn eerste volgelingen waren Joden. De boeken van het Nieuwe Testament zijn, met misschien een enkele uitzondering, geschreven door Joden die de Schriften van Israël lazen vanuit het geloof in Jezus de Messias.

Onderzoeksopdracht

Wat betekent dit Joodse karakter van het Nieuwe Testament voor de Joods-christelijke ontmoeting en hoe kunnen onderwijs en prediking in christelijke kerken erdoor verrijkt worden? Dat is – kort samengevat – de kern van het onderzoeksopdracht die het lectoraat heeft meegekregen. Rondom deze kernopgave zijn allerlei vervolgvragen te stellen. Waar

leidt inzicht in het Joodse karakter van het Nieuwe Testament tot nieuwe inzichten voor de uitleg of moet de gangbare uitleg worden herzien? Kunnen christenen vandaag nog spreken vanuit teksten die in de geschiedenis een anti-joodse of zelfs

Joden en christenen lezen samen het Nieuwe Testament

antisemitische uitwerking hebben gehad en zo ja, hoe dan? Hoe kan het samen lezen van het Nieuwe Testament zowel voor Joden als christenen vruchtbaar zijn? Wat was de positie en omgang met de Schriften van in Jezus gelovende Joden in de diverse wereld van het Jodendom van de tweede tempel? Op welke manier het lectoraat de komende jaren met deze vragen

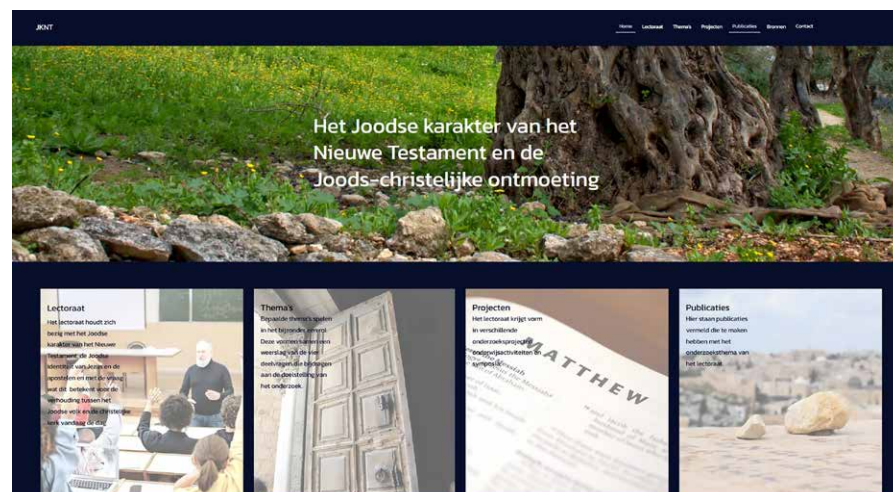
aan de slag gaat, is te volgen op een eigen website, waarop de doelstelling, organisatie en opbrengsten van het lectoraat komen te staan: <https://www.jknt.nl>.

Onderzoeksgroep

Zelf ben ik, dr. Marco Rotman, al jaren docent Nieuwe Testament aan de CHE, als lector aangesteld. Ik zie het als een voorrecht om de komende jaren samen met andere leden van de onderzoeksgroep invulling te geven aan de opdracht van het lectoraat. Dr. Michael Mulder (CIS), Geert de Korte MA (vanuit het CIS in Jeruzalem), prof. dr. Mart-Jan Paul (CIS) en dr. Evert van der Poll (St. Steun Messiasbelijdende Joden) maken deel uit van de onderzoeksgroep.

Breed gedragen

Het lectoraat is mede tot stand gekomen dankzij de steun van een groot aantal Israëlorganisaties en kerkgenootschappen. We zijn dankbaar dat het belang van gedegen onderzoek zo breed herkend en gedragen wordt. Tegelijkertijd is het goed te benadrukken dat het onderzoek onafhankelijk is. De ondersteunende organisaties en kerkgenootschappen bepalen dan ook niet de inhoud en vraagstelling van het lectoraat. De Christelijke Hogeschool Ede ziet toe op de kwaliteit en onafhankelijkheid van het onderzoek. «

Trouw in het kleine

Het kleine doet ertoe. Elk woord. Elk gebed. Elke zucht. Elke glimlach. Elke knuffel. Elke cent. In Gods ogen telt het. Het gewone leven doet ertoe. Dit leven is meer dan een 'voorportaal' van het échte leven. Als er iets belangrijks is dat we kunnen leren van het jodendom, is het denk ik die waarheid.

'Vele godsdiensten ontzeggen aan ons verblijf op aarde het karakter van het ware leven,' las ik pas van de Joodse filosoof Martin Buber. 'Of zij leren dat alles wat ons hier verschijnt slechts schijn is.' Volgens Buber is de vervulling van ons bestaan niet slechts te vinden in een verre toekomst of een andere dimensie. Die vervulling ligt in het hier en nu, in ons werk, in de momenten met vrienden en familie. Het doet ertoe!

Ik denk dat die les in deze tijd uiterst relevant is. Onderzoek laat zien dat 1 op de 3 jongeren worstelt met prestatiedruk. Op HBO en universiteit is dat zelfs de helft van alle jongeren. De maatschappij zet ons flink onder druk. Maak de juiste keuzes! Presteer! Zorg dat je carrière maakt! Dat je bijzonder wordt, opvallend, succesvol... Maar is dat ook wat God van ons vraagt?

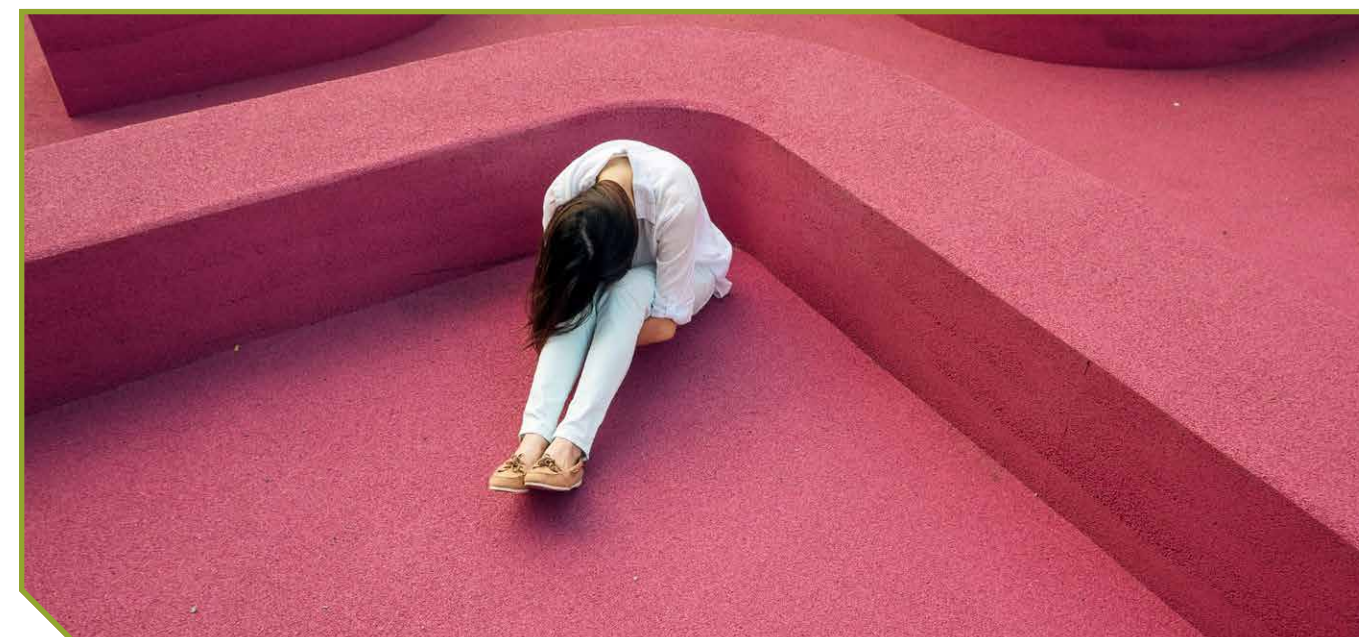
In Gods ogen is het kleine belangrijk. Je dagelijkse werk, hoe je je omgaat met je vrienden, je familie, je burens... De 'kleine' dingen: ze zijn niet klein, ze doen ertoe! Bij BasiC merken we ook dat jongeren vaak denken dat ze iets 'groots' moeten doen. 'Ik ben maar een gewone

scholier,' zeggen ze. 'Ik ben geen groot leider of inspirator, ik werk gewoon als vakkenvuller bij de Appie.' Maar God kan ons daar evengoed gebruiken!

Een oud verhaal over de Oost-Europese rabbi Zusha laat dat mooi zien. Op een dag zei deze rabbi tegen zijn leerlingen: 'Later in de hemel zal God mij niet vragen:

'Kleine' dingen zijn niet klein

"Zusha, waarom was je niet zoals Mozes?" Of: "Waarom was je niet zoals Elia?" God zal vragen: 'Zusha, waarom was je niet Zusha?' De leerlingen keken verbaasd naar hun meester en vroegen: 'Rabbi, wat bedoelt u?' Rabbi Zusha legde uit: 'In het leven gaat het niet om het proberen te zijn zoals de grote leiders van het verleden. Onze grootste fout is niet dat we niet zo zijn als die anderen, maar dat we niet worden wie we zelf bedoeld zijn te zijn.' «

1 op de 3 jongeren worstelt met prestatiedruk

30 misverstanden over Israël

Het zal de trouwe lezers van Verbonden – en vele anderen – niet ontgaan zijn dat er na 7 oktober 2023 wereldwijd een flinke toename van antisemitisme wordt waargenomen. Ook in Nederland zijn er na de gruweldaden van Hamas meer antisemitische incidenten geregistreerd. Denk alleen al aan het 'anti-Joodse klimaat' op sommige universiteiten. Hoe komt dat? Oscar Lohuis heeft daar een handzaam boekje over geschreven.

Veel mensen weten een heleboel dingen gewoon niet. Ze 'zijn buiten-gewoon eenzijdig en slecht geïnformeerd', aldus Lohuis. Vandaar dit informatieve boekje. Het behandelt 30 veelvoorkomende misverstanden omtrent Israël en voorziet die van een weerwoord: 'Doordat Israël zo vaak onterecht zwart wordt gemaakt neemt het antisemitisme, de haat jegens Joden, wereldwijd toe' (blz.16). De auteur heeft zich intens in de geschiedenis van het Joodse volk verdiept en de staat Israël al 40 keer bezocht. Hij weet waarover hij schrijft. Zelf zegt hij zijn eerdere boekje *Zegen door Israël* (2020) als theoloog, prediker en bijbelleraar te hebben geschreven. Dit boekje schreef hij echter meer als journalist, redacteur en opiniemaker. Dat is te merken aan de onderbouwing: vele cijfers en feiten komen voorbij. Met andere woorden: Lohuis' opinie komt niet uit de lucht vallen!

Bevolking

Een paar misverstanden gaan over de bevolking van het land en de stad Jeruzalem. Vaak wordt gedacht of gezegd dat er voor 1948 nauwelijks Joden woonden in het land dat nu Israël heet. Lohuis weet echter met de stukken aan te wijzen dat dit een pure misvatting is! Ondanks de verdrijving van de meeste Joden door de Romeinen en moeilijke levensomstandigheden in de eeuwen daarna, zijn er altijd nakomelingen van de aartsvaders blijven wonen in het gebied. Lohuis geeft Jeruzalem als voor-

beeld: in 1890 woonden er 40.000 mensen, waarvan 25.000 Joden, dat is 62%. En in 1905 waren 40.000 van de totale bevolking van 60.000 inwoners Joden, dat is 66%. Ook op andere plekken in de dunbevolkte en verwaarloosde provincie van het Ottomaanse Rijk woonden zij, al waren de getalsmatige verhoudingen daar anders. Wie op Israël het label 'koloniaal project' wil plakken, kan dat alleen doen door de historische feiten te negeren of ontkennen.

Holocaust

Een ander veelgehoord misverstand is dat de staat Israël een gevolg is van de Holocaust. De gedachte is: omdat vele landen en volken wegkeken van het antisemitisme is er na de Tweede Wereldoorlog een Joodse staat gesticht als vorm van 'Wiedergutmachung'. Deze misvatting wordt echter door de feiten weersproken. Al vanaf 1840 kwam de toename van het aantal Joden in Palestina op gang.

Omdat in Oost-Europese landen als Rusland en Oekraïne steeds vaker pogroms plaatsvonden, trokken vele Joden weg naar het land van hun verre voorvaderen.

Natuurlijk was ook de opkomst van het zionisme in de tweede helft van de 19^e eeuw een stuwende kracht. Steeds meer Joden werden gegrepen door het ideaal dat Theodor Herzl beschreef in zijn boek *Der Judenstaat. Versuch einer modernen Lösung der Judenfrage* (1896). Geruime tijd voordat Adolf Hitler aan de macht kwam, nam het Britse parlement de *Balfour-verklaring* aan, met daarin een uitdrukkelijke oproep tot de 'vestiging in Palestina van een nationaal tehuis voor het Joodse volk' (1917).

Niet volmaakt

Op veel punten heb ik Lohuis' argumenten met instemming gelezen. Zijn boek is absoluut het lezen waard. Op enkele punten vond ik zijn inzichten minder overtuigend. Dat betreft bijvoorbeeld hoe momenteel in Israël wordt omgegaan met de Arabische Israëliërs en Messiasbelijdende Joden. Zij voelen zich vaak 'tweederangsburgers', en er zijn genoeg signalen die dat begrijpelijk maken. Er zijn overigens velen die daar aandacht voor vragen binnen Israël zelf. Kortom: Israël is niet volmaakt – maar dat is Nederland ook niet.

N.a.v. Oscar Lohuis, 30 misverstanden over Israël waardoor het antisemitisme toeneemt, uitg. Goed Nieuws Bediening, Ermelo 2024, 173 blz., € 12,95.